

**II spotkanie lokalnego zespołu
ds. lasów o wiodącej funkcji społecznej
wokół miasta Szczecin**

**Rekomendacje i wytyczne
Ministerstwa Klimatu i Środowiska**

Szczecin, 7 października 2024r.

Kryteria wyboru

S1. Lasy kluczowe dla tożsamości kulturowej lokalnych społeczności

np. przyrodniczo, kulturowo, edukacyjnie, historycznie, religijnie

Podstawą zastosowania kryterium jest głos zainteresowanej społeczności (wyrażany w różnych formach), odwołujących się do wymienionych aspektów tożsamości kulturowej.

Wymóg nie powinien być interpretowany wg granic administracyjnych, tj. należy mieć świadomość, że las ważny dla społeczności może być położony w innej gminie.

Kryteria wyboru

S2. Lasy intensywnie użytkowane rekreacyjnie lub turystycznie

Kryterium należy interpretować z uwzględnieniem różnych form rekreacji i turystyki.

Intensywność użytkowania rekreacyjnego lub turystycznego może mieć wymiar ilościowy (liczba ludzi) lub jakościowy (unikatowe możliwości aktywności).

Kryteria wyboru

S3. Tereny leśne w sąsiedztwie ośrodków wypoczynkowych, hoteli, sanatoriów (spa),campingów

“Sąsiedztwo” należy interpretować jako przeciętny zasięg spacerów gości tych obiektów.

Kryteria wyboru

S4. Lasy położone w sąsiedztwie zwartej zabudowy, w szczególności wokół dużych ośrodków miejskich.

Kompleksy leśne (i inne powiązane ekosystemy półnaturalne i naturalne) wokół miasta, niezależnie od granic administracyjnych dzielących las (np. zielone pierścienie miast (*)), w skład których wchodzi wszystkie obszary, na których sąsiadujące miasto determinuje procesy społeczne i urbanizacyjne, jako że jedną z funkcji pierścienia jest ich kontrolowanie).

(*) Ang. „green belts”, narzędzie planistyczne stosowane od ok. 100 lat, to pas terenów otaczających miasto składający się głównie z lasów, użytków zielonych oraz dolin rzecznych, mający na celu kontrolowanie rozrostu miasta oraz ochronę terenów podmiejskich.

Kryteria wyboru

S5. Lasy uzdrowiskowe lub użytkowane w celach zdrowotnych

strefy uzdrowiskowe A, B (zgodnie z ustawą o lecznictwie uzdrowiskowym) i C (wg uchwał gmin)
oraz lasy użytkowane w celach zdrowotnych lub kuracyjnych.

Kryteria wyboru

S6. Obszary cenne z punktu widzenia usług ekosystemowych dla lokalnej społeczności

zgłoszone przez lokalne społeczności, np. ze względu na ochronę przed hałasem i/lub zanieczyszczeniami, filtrowanie powietrza, estetykę krajobrazu (*), charakter dominanty przestrzennej, mikroklimat, zapobieganie skutkom ekstremalnych zjawisk pogodowych (np. osuwiska, powodzie), wykorzystywanie w procesie edukacyjnym.

(*) Stanowi przedmiot badań estetyki i zajmuje się problematyzacją krajobrazu. Postrzega go zarówno jako ideę estetyczną, jak i zjawisko. Zajmuje się badaniem kategorii definiujących krajobraz, jakości i wartości estetycznych oraz doświadczeń jakie towarzyszą kontaktowi z krajobrazem. Istotną kwestią w badaniu estetyki krajobrazu jest obiektywizacja cech krajobrazu przy użyciu szeregu dedykowanych metod.

Kryteria wyboru

S7. Obszary istotne dla zaopatrzenia w wodę lokalnej społeczności

Strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęć wody w rozumieniu ustawy - Prawo wodne

Zasady gospodarowania na obszarach o szczególnych walorach społecznych

WYŁĄCZENIE Z UŻYTKOWANIA (Z POZYSKANIA DREWNA)

Kryterium definiujące:

gospodarka leśna zakłada brak pozyskania drewna, pozostawianie drzew aż do naturalnej śmierci i ich rozkładu

Dopuszczalne wyjątki:

- **Bezpieczeństwo.** We wszystkich lasach, ale po indywidualnej ocenie bezpośredniego ryzyka.
- **Kontrola lub zwalczanie gatunków obcych i inwazyjnych.** We wszystkich lasach, po indywidualnej ocenie korzyści i strat przyrodniczych, w tym potrzeby zachowania bioróżnorodności
- **Działania ochronne niezbędne dla zachowania przedmiotu ochrony.** Gdy wynikają z celów form ochrony przyrody lub z planów ochrony przyrody.
- **Zabezpieczenie potrzeb społeczności lokalnych w zakresie dostępności drewna (biomasy) dla indywidualnych celów energetycznych.** Wyłącznie w lasach społecznych niebędących jednocześnie obszarami o walorach przyrodniczych.
- **Zagrożenie rozpadem danego drzewostanu.** Tylko w niektórych lasach i tylko po indywidualnej ocenie, porównującej korzyści i straty przyrodnicze wynikające z rozwoju „szkodnika” z korzyściami i stratami powodowanymi przez jego zwalczanie. Wyjątek może dotyczyć tylko działań ratunkowych, a nie profilaktycznych, np. nie może być przyzwoleniem na usuwanie starych jodeł z jemiołą. Nie może to być prosta kontynuacja dotychczasowych praktyk ochrony lasu.

Zasady gospodarowania na obszarach o szczególnych walorach społecznych

OGRANICZENIA UŻYTKOWANIA (POZYSKANIA DREWNA)

Kryterium definiujące:

gospodarka leśna zakłada, że większość (min. 50%) dojrzałego drzewostanu nie jest pozyskiwana; pozostaje aż do naturalnej śmierci drzew i ich rozkładu

Dopuszczalne wyjątki:

Jak w wyłączeniach z użytkowania.

OGRANICZENIA UŻYTKOWANIA (POZYSKANIA DREWNA)

Przykładowe ograniczenia:

- Pozostawienie części dojrzałego drzewostanu do naturalnej śmierci drzew i ich rozkładu (zgodnie z kryterium definiującym). W tym „półrębnie” – pozostawianie istotnych fragmentów starodrzewów w rębniach złożonych (rezygnacja z końcowych cięć);
- Dopuszczenie cięć tylko drzew poniżej określonego (ustalonego dla obszaru) progu wiekowego lub wymiarowego;
- Maksymalne przetrzymywanie drzewostanów na pniu, do pojawienia się symptomów rozpadu;
- Cięcia ograniczone tylko do konkretnych gatunków, wynikające z lokalnych potrzeb/sytuacji, np. świerk
- Cięcia ograniczone tylko do konkretnych gatunków, wynikające z lokalnych potrzeb/sytuacji, np. - świerk; - sosna na siedliskach żyznych - jeżeli potrzeba przeciwdziałania pinetyzacji przeważa nad walorami biocenotycznymi i krajobrazowymi starych sosen;
- Utrzymywanie luźnego charakteru widnych drzewostanów liściastych, w których dominują drzewa o pokroju rozłożystym – drzewostany powypasowe, drzewostany o charakterze parkowym w pobliżu miast, siedliska owadów termofilnych (pachnica, jelonek, kozioróg);
- Utrzymywanie widnych warunków w borach sosnowych (usuwanie podszytu, naruszanie wierzchniej warstwy gleby) celem stworzenia warunków do zachowania ciągłości drzewostanu i podokapowego odnowienia sosny.

Zasady gospodarowania na obszarach o szczególnych walorach społecznych

MODYFIKACJE GOSPODARKI LEŚNEJ

Kryterium definiujące:

gospodarka leśna zakłada, że większość dojrzałego drzewostanu jest pozyskiwana, ale w sposób ograniczający negatywny wpływ na wartości przyrodnicze i społeczne

Dopuszczalne wyjątki:

Jak w wyłączeniach z użytkowania.

Zasady gospodarowania na obszarach o szczególnych walorach społecznych

MODYFIKACJE GOSPODARKI LEŚNEJ

Przykładowe środki modyfikacji:

- **Modyfikacje rębni.** Preferowanie rębni o wysokim stopniu złożoności, z długim okresem odnowienia prowadzących do uzyskania lasów o zróżnicowanym składzie, strukturze pionowej i bardziej zbliżonych do naturalnych w danych warunkach - przy jednoczesnym minimalizowaniu konfliktów społecznych.
- **Podwyższanie indywidualnego wieku rębności poszczególnych drzewostanów.** Przejście na rębnie złożone z długim okresem odnowienia będzie skutkować cięciami w podobnym czasie na znacznym obszarze, co ma wady przyrodnicze i negatywne konsekwencje społeczne. Dlatego też modyfikacje rębni powinny być stosowane razem ze spowalnianiem wymiany pokoleń drzewostanu.
- **Pozostawianie do naturalnego rozpadu fragmentów (np. kęp lub alei) starodrzewia podczas cięć rębnych – we wszystkich rodzajach rębni.** W razie potrzeby zwiększanie ich powierzchni powyżej zwyczajowych 5%.

Przykładowe środki modyfikacji, możliwe do stosowania wzmocnienia funkcji przyrodniczych lub społecznych:

- Wyłączanie z gospodarki leśnej pasm drzewostanu otulin przy wodach, mokradłach, w innych ekotonach.
- Ograniczanie zrębów zupełnych, a przypadku koniecznego stosowania – wyłącznie o niewielkich powierzchniach.
- Przy odnawianiu lasu maksymalne wykorzystanie naturalnego odnowienia.

Zasady gospodarowania na obszarach o szczególnych walorach społecznych

MODYFIKACJE GOSPODARKI LEŚNEJ

Przykładowe środki modyfikacji, możliwe do stosowania wzmocnienia funkcji przyrodniczych lub społecznych:

- Wyłączanie z gospodarki leśnej pasm drzewostanu otulin przy wodach, mokradłach, w innych ekotonach.
- Ograniczanie zrębów zupełnych, a przypadku koniecznego stosowania – wyłącznie o niewielkich powierzchniach.
- Przy odnawianiu lasu maksymalne wykorzystanie naturalnego odnowienia.
- Preferowanie punktowego przygotowania gleby.

Zasady gospodarowania na obszarach o szczególnych walorach społecznych

MODYFIKACJE GOSPODARKI LEŚNEJ

Przykładowe środki modyfikacji, możliwe do stosowania wzmocnienia funkcji przyrodniczych lub społecznych:

- Ograniczanie gradzeń.
- Minimalizowanie naruszeń powierzchni gleby przy zrywce i podwozie drewna.
- Troska o możliwość powstawania oraz pozostawianie martwego drewna i drzew biocenotycznych (w szerokim rozumieniu).
- Staranna troska o elementy krajobrazu: naturalne ciekі, źródła, wąwozy, dolinki, skały; elementy kulturowe itp. - pozostawianie tych elementów nienaruszonych wraz z otuliną drzewostanu.
- Zarządzanie dynamicznym krajobrazem leśnym:
zachowanie udziału starodrzewi i obszaru objętego cięciami podczas planowania gospodarki leśnej.

Zasady gospodarowania na obszarach o szczególnych walorach społecznych

MODYFIKACJE GOSPODARKI LEŚNEJ

Specyficznie dla funkcji społecznych:

- Kształtowanie krajobrazu, np. punktowe cięcia odsłaniające osie widokowe.
- Zmiana podejścia do kwestii projektowania i utrzymania infrastruktury komunikacyjnej / rekreacyjnej w odpowiedzi na potrzeby społeczne z wykorzystaniem materiałów przyjaznych środowisku.
- Hodowla drzewostanów o bogatym składzie gatunkowym możliwym w określonych warunkach siedliskowych.
- Reakcja na sytuacje klęskowe, biorąca m.in pod uwagę jak najszybsze przywrócenie możliwości spełniania funkcji społecznych.

UWAGI:

- Katalog działań należy traktować jako otwarty na dodawanie nowych elementów.
- W przypadku nagłych zagrożeń przedmiotu ochrony dopuszcza się stosowanie indywidualnych metod z uzasadnieniem i udokumentowaniem.
- Systemowe zmienienie regulacji prawnych dotyczących odpowiedzialności za bezpieczeństwo osób przebywających w lesie jest niezbędny w celu pełnego wprowadzenia wytycznych odnośnie lasów społecznych wokół aglomeracji. Aktualne regulacje prawne mogą uniemożliwić zastosowanie niektórych sposobów osiągania celów dla lasów społecznych.